

KOERSDOKUMINT
fan
CDA, PvdA en ChristenUnie

Fryslân: iepen en eigen!

Fertrouwen yn in Fryslân op maat: mei-inoar en foar elkoar

Ynlieding: de kym foarby, in nije koers foar in duorsume takomst	2
Minsken	
- Sociaal Beleid: <i>Sociale samengang, Sociale Duurzaamheid, Jeugd, Ouderen, Zorg en Welzijn, Armoede</i>	5
- Onderwijs: <i>Basisonderwijs/Voortgezet Onderwijs, VMBO/MBO, HBO/WO</i>	7
- Cultuur en Taal: <i>Frysk eigene, Cultuur, Taal</i>	8
Wurk	
- Werkgelegenheid;	9
- Economische duurzaamheid	10
- ICT	10
- Fryske Fiersichten	10
Omjouwing	
- Ecologische Duurzaamheid	11
- Natuur en Water	11
- Kwaliteit van de ruimte	12
- Infrastructuur	13
De wize wêrop	
- De weg waarlangs, de wijze waarop	15
- Provinciale organisatie	15
- Bestuurlijke organisatie:	16
o <i>Wetterskip Fryslân</i>	
o <i>SNN</i>	
o <i>IPO</i>	
o <i>Wadden</i>	
o <i>Gemeenten/bestuurskrachtmeting</i>	
o <i>Maatschappelijke organisaties</i>	
- Financiën	17
Bijlage	
Aandachtspunten Sociaal Beleid	19

Fryslân: iepen en eigen!

Fertrouwen yn in Fryslân op maat: mei-inoar en foar elkoar

Ynlieding: de kym foarby: in nije koers foar in duorsume takomst

Mei dit koersdokumint jouwe wy de oanset foar in nij koalysje-akkoart.

Fanút in analyze oer hoe 't ús provinsje en har ynwenners der no foarsteane, hawwe wy ús in byld foarme fan hoe 't Fryslân der út sjen kin troch de eagen fan de generaasjes dy 't nei ús komme.

It is de opdracht oan de provinsjale polityk om net by de waan fan de dei te libjen mar de koers út te setten nei it Fryslân fan de takomst.

Dat binne we oan de Friezen en oan de takomst fan ús provinsje ferplichte.

Dit wurdt in koalysje-akkoart foar Fryske wrâldboargers.

Dat binne wat ús oanbelanget alle Friezen yn al har ferskaat, ek sy dy't dat noch net witte.

Fryslân en de wrâld

Fanút de romte liket ús wrâld mar lyts, mar komst tichterby, dan komme Europa, Nederlân, en ek Fryslân yn 't sicht. Foar de Fryske wrâldboarger is ús provinsje it middelpunt fan dy wrâld. Hjir komst altyd wer thús, tink mar oan hoe 't it wie by 'Simmer 2000'.

De globalisearring giet Fryslân net foarby, ek Friezen libje yn hieltyd gruttere ferbannen.

Fanút in grut selsbewustwêzen spylje Friezen dêr doelbewust op yn.

Fryslân hat de lûken iepen!

Friezen jouwe mear oan goede doelen as hokker provinsje dan ek yn Nederlân.

En 400 groepen fan partikulieren, tûzenden minsken dy 't derby belutsen binne, dogge oan direkte ûntwikkelingshelp; yn ferhâlding ek folle mear as wêr dan ek yn Nederlân.

Friezen as wrâldboargers.

As Friezen bringe en helje wy kennis rûnom de wrâld. Rûnom hawwe wy nijsgjirrige netwurken.

Wy hawwe in opdracht en binne in foarbyld foar oare dielen fan de wrâld om te kommen ta in maatskippij dy 't duorsumer, feiliger, ynnovativer, ynspirearjender, respektfoler en bloeiender is.

As tsjinhinger fan de globalisearring is der tagelyk ek in hieltyd sterkere oanstriid nei werkenberens, nei eigen identiteit, nei autensiteit.

Fryslân is yn folle dingen in unike provinsje. Friezen fiele har mei-inoar ferbûn troch har kultuer en taal. De kwaliteit fan ús lânskip, sterke steden, in libben plattelân, ús lânbou, natuer en it wetter; it makket Fryslân ta in sterk merk.

Miskien is it meast Frysk-eigene wol de nochterens en de selsredsumens.

Lange tiid wiene wy “frije Friezen”, mar we hawwe ek ieuwenlang oerlibje moatten ûnder drege natuerlike en sosjaalekonomyske omstannichheden. De striid tsjin it wetter is de gearwurking te ‘n goede kommen. Net foar neat is krekt hjir it koöperative tinken betiid en sterk ûntwikkele. En ek no noch wurdt der yn Fryslân in soad berikt troch gearwurking.

Doarpen dy't witte wat hja wolle, dy 't der foar gean en dy 't it foar inoar krije. Oeral yn Fryslân binne aktive ferienings. Prachtige eveneminten dy 't sûnder eigen belang organisearre wurde. In soad frijwilligerswurk dat foar sosjale gearhing soarget. Dochs blykt út eigen ûndersyk fan de provinsje dat it frijwilligerswurk ek by ús ûnder druk stiet. Nearne is it midden- en lytsbedriuw sá sterk as yn Fryslân: in soad famyljebedriuwen dy 't ek in ekonomysk drege tiden 'de kop derfoar' hâlde. Selsbewuste boeren dy 't kieze foar projekten foar yntegrale gebietsûntwikkeling: lânbou-struktuerfersterking en tagelyk ek each hawwe foar de winsken fan de streek. Fryslân dat al in hiel skoft in krêftich profyl ûntwikkele hat op it mêd fan duorsumens; wettertechnology (wrâldprojekten), duorsume enerzjy ensfh.

Wy wolle leare fan it ferline; sa hiene wy oangeande it IBF en de sâltwinning yn noard west Fryslân, mei it witten fan hjoed de dei oare besluten naam.

Ast' op dizze wize yn 'e spiegel fan it ferline sjochst, dan krijst' respekt foar de sterke kanten fan Fryslân en de Friezen, en sjochst' kânsen om de ferwurvenheden op basis fan dyselde kwaliteiten fierder út te bouwen. In foarbyld nei de takomst ta: de projekten dy 't yn it ramt fan 'Fryske Fiersichten' yntsjinne binne, hawwe yn alle gefallen ien ding mei-inoar mienskiplik, nammentlik de ferbûnens mei it “Frysk eigene”, it aparte fan Fryslân.

Ut resint ûndersyk docht bliken dat de Friezen wurkgelegenheid it wichtichst fine, en dat direkt dêrnei natuer en lânskip komme. Wy moatte, wy kinne en wolle dizze saken mei elkoar ferbine.

Us dream oer it Fryslân fan de takomst: foarby de kym

Wêr 't wy op koerse wolle, is in Fryslân dat iepen stiet foar de wrâld. Dêr 't autentike kwaliteiten fan de ynwenners en fan har provinsje as fanselsprekkend byinoar komme mei de moderne ambysjes fan dit noch jonge millennium.

Bern dy 't it perspektyf hawwe om in libben lang leare, studearje, wurkje, wenjen en rekreëarje te kinnen yn har eigen provinsje. Wurk op alle nivo 's en it beste ûnderwiis is foar har beskikber. Bern dy 't opgroeie ta selsbewuste minsken, dy 't fuortgean, mar dy 't ek graach werom komme, omdat we hjir nei inoar omsjogge, yn in iepen maatskippij, iepen ek foar oare kultueren.

In provinsje dêr 't respekt is foar âlderen en foar har libbensûnderfining, dêr 't âlderen fan har fertsjinne pensjoen genietsje kinne en sa lang mooglik selsstannich wenje op it plak dat hja winskje.

In provinsje dêr 't minsken grutsk binne op har eigen taal en kultuer en dy 't har dêr foar ynsette, dêr 't frijwilligerswurk wurdearre én stipe wurdt. Dêr 't mienskipssin en partisipaasje as fanselsprekkend beskôge wurde en koestere wurde: de sosjale gearhing is bewarre bleaun en nimmen stiet oan de kant.

In provinsje dêr 't de bysûndere kwaliteit fan de romte, ús natuer en it wetter, bewarre bleaun is. Fryslân giet net op slot, ûntwikkelings meie en moatte, mar wy sille dêr wol in kar yn meitsje moatte. Wy hawwe in hege ambysje as it giet om kwaliteit.

It kwaliteitstinken fynt hieltyd mear in fiedingsboaiem yn de grutske grûnhâlding foar Fryslân, fan de Friezen. De unike kwaliteiten fan Fryslân wurkje hieltyd mear ynspirearjend foar it wolwêzen en wolfeart fan de Friezen.

Moed hawwe en oaren dêr ek op oansprekke. De minsklike mjitte as noarm en de minsken sintraal.

Friezen binne en bliuwe grutsk op har provinsje en minsken rûnom de wrâld komme graach nei Fryslân, dêr 't it sa goed libjen is. Fryslân as sterk merk!

De provinsjale oerheid tsjinstber oan de Fryske maatskippij

De provinsjale oerheid fan Fryslân wol troch de ynset fan de neamde autentike kwaliteiten koerse nei dit perspektyf.

In provinsjale oerheid dy 't effisjint en effektyf wurket sil foar de útwurking fan it belied hieltyd stribje nei it grutst mooglike draachflak ûnder har ynwenners. Wy wolle inisjativen fanút de basis stimulearje en beleanje en we wolle tsjinstber wêze oan de Fryske maatskippij.

Neist de útfiering fan wetlike taken wolle we benammen ynsette op it aktyf befoarderjen fan it wolwêzen fan de Fryske befolking.

Moderne ambysjes en middelen binne yn lykwicht te bringen mei in ieuwenâlde kultuer, de gearhing kin sels noch fersterke wurde.

Fryslân: útgean fan sosjale, ekonomyske en ekologyske duorsumens.

Op in Frysk-eigen wize.

Om dit resultaat te berikken sil ek by it provinsjaal bestjoer en de provinsjale meiwurkers mienskipssin en eigenheid yn in fruchtbere ferhâlding beskikber wêze moatte.

Sa 'n oerheid sil op it bêste lân fan d' ierde soargje foar de grutst mooglike rispinge.

Sa 'n oerheid wolle wy wêze.

Yn dit dokumint beskriuwe wy net al it fêststelde belied, mar jouwe wy de koerswizigings en de nije aksinten oan. Mei it besef dat de provinsjale oerheid op tal fan de neamde beliedsmêden ien fan de spilers is, wolle wy de kommende tiid wurkjendewei, mei de oare ferantwurlike spilers neitinke oer hoe 't de troch ús foarstiene koerswizigings fierder foarmjûn wurde kinne.

Ek steane yn it koersdokumint in tal konkrete ideeën en nije aksinten, keuzes fan CDA, PvdA en ChristenUnie, dy 't yn it koalysje-akkoart neier útwurke wurde moatte.

Sjoerd Galema
Anita Andriesen
Piet Adema

MINSKEN

Sociaal Beleid

Sociale samenhang

De sociale samenhang en de menselijke maat is de rode draad voor ons beleid de komende jaren. Iedere inwoner van Fryslân telt. Welzijn, welbevinden, ontmoetingen en ontspanning zijn hiervoor kernwoorden. Bij de uitwerking van deze begrippen in praktische zaken moet de provinciale overheid zich faciliterend opstellen.

Een belangrijk instrument in het welzijnsbeleid is het Sociaal Investeringsfonds. Dat willen we op een niet-vrijblijvende wijze gebruiken als smeermiddel voor de doelen die wij in een coalitieakkoord formuleren.

Bij de sociale samenhang hoort dat mensen zo lang mogelijk in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. Eerste lijn gezondheidszorg moet, evenals welzijns- en maatschappelijk werk, in stad en dorp binnen handbereik beschikbaar zijn. De burger (mens) staat centraal en niet de instellingen. We vinden het van belang dat ten behoeve van de burger het aantal loketten daarbij significant naar beneden gaat.

Samenwerken met de gemeenten wordt nog vanzelfsprekender, met als doel: zichtbare resultaten voor de burgers.

Het gaat er nu om samen met de gebruikers en aanbieders maatwerk te leveren op het gebied van preventie, maatschappelijke deelname, opvang en emancipatie van mensen met een maatschappelijke achterstand.

Vrijwilligers zijn het cement van de samenleving en worden optimaal gefaciliteerd.

Sociale duurzaamheid

Op het gebied van de participatie, sociale duurzaamheid, zien wij voor de provincie een stimulerende rol. Wij denken daarbij aan de vrijwilligers, het (meer) inzetten van arbeidsgehandicapten, aan de positie van uitkeringsgerechtigden, maar ook aan projecten om allochtone inwoners van Fryslân aan het werk te krijgen.

Jeugd

In het beleid moet het kind, de jongere, centraal staan. Het welzijn en welbevinden van de jongere moet leidend zijn voor ons handelen. Ieder kind heeft recht op het kunnen ontplooiën van zijn/haar talenten. Vanuit een gezinssituatie, ook als er sprake is van pleegzorg, het kind aandacht en zorg bieden, in een omgeving waar het zich veilig voelt, van geboorte tot en met werk.

Als er problemen zijn moet er sprake zijn van een sluitende aanpak, moet het kind in zijn / haar totaliteit, waaronder zingeving, worden benaderd. Er mogen geen wachttijden zijn voor directe hulpverlening. Jeugdzorg moet dienstbaar zijn aan deze doelstelling. Het is onacceptabel dat kinderen in nood, maar ook hun ouders/verzorgers, niet direct worden geholpen.

De provincie steunt initiatieven om de instroom in de jeugdzorg terug te dringen. Voorkomen is beter dan genezen.

Ouderen

Ouderen kunnen met hun kennis en levenservaring enorm veel betekenen voor de samenleving. Ouderen hebben recht op een volwaardige plek in de samenleving; wonend temidden van de gemeenschap en gebruik makend van voldoende sociale voorzieningen.

Zorg en welzijn

Welzijn willen wij beschouwen vanuit een brede definitie, inclusief sport en recreatie. Sociaal betekent aandacht hebben voor hen die niet volop deelnemen aan de Friese samenleving. De overheid kan deze groep helpen om hun positie zodanig te verbeteren dat ze beter aan de samenleving kunnen deelnemen.

Wij willen gemeenten ondersteunen in hun activiteiten die in het verlengde liggen van de WMO, arbeidsgehandicapten, uitkeringsgerechtigden, allochtonen, de noodhulp voor asielzoekers en het werken aan integratie van statushouders.

Armoede

Via het recent ingestelde provinciale armoedefonds wil de provincie een helpende hand bieden aan gemeenten en instellingen op het gebied van de armoedebestrijding. Daarbij geldt als uitgangspunt dat het hulp betreft die de doelgroep ten goede komt en niet in structuren en processen verdwijnt.

“Pardonners”

Wij voelen ons meeverantwoordelijk om “pardonners” een volwaardige plek in de Friese samenleving te geven.

In de bijlage zijn aandachtspunten binnen het sociaal beleid opgenomen die in het coalitieakkoord nader uitgewerkt moeten worden.

Onderwijs

Basisonderwijs en Voortgezet Onderwijs

Adequate accommodaties, goede lesmethodes en goed opgeleide leerkrachten zien wij als basisvoorwaarden voor goed ingericht basisonderwijs. De rol van de provincie in het primair onderwijs is een faciliterende, de verantwoordelijkheden willen we daar laten waar ze horen. Wel zien wij een belangrijke signaleringsfunctie voor de provincie weggelegd, ook in combinatie met de ontwikkelingen rond de brede scholen. Samen met de jeugdhulpverlening willen wij een sociaal platform preventie oprichten om tijdig problemen te kunnen voorkomen, signaleren en op te lossen. Daarbij staan voor ons zowel de kinderen als de ouders centraal. Wij willen ook ouders stimuleren ambitie te hebben voor hun kinderen door te laten zien welke kansen en mogelijkheden er liggen, met name ook richting het voortgezet onderwijs. Samen met gemeenten en het onderwijsveld willen wij het bestrijden van de onderwijsachterstanden de komende jaren daar waar nodig krachtig aanpakken. Vanuit de bestaande afspraak met het rijk komen meer leerkrachten voor de klas. Verder zullen we uitvoering geven aan de Nota "Boppeslach". Als er zich op scholen knelpunten voordoen, willen wij dat door middel van het Onderwijs Kansen Plan (OKP) vooral wordt ingezet op het vergroten van de leerkrachtvaardigheden. Signaleren we daarna op scholen nog steeds knelpunten dan is één van de mogelijkheden dat wij met provinciale middelen voor 2 à 3 jaar extra leerkrachten aantrekken. De komende jaren willen wij verder inzetten op de totstandkoming van meer 'trijetalige skoallen' en meer 'Frysktalige pjutteboartersplakken'.

VMBO/MBO

Wat betreft het VMBO en het MBO moet de aansluiting op de beroepspraktijk (maakindustrie en MKB) beter worden georganiseerd; we willen daarbij meer aandacht voor de 'doeners' in het beroepsonderwijs. Door de afname van de maakindustrie in Fryslân gaat een groot aantal banen voor laaggeschoolde mensen verloren. Voor het onderwijs betekent dit dat geïnvesteerd moet worden in de kwaliteit om jongeren voldoende vaardigheden mee te geven op de veranderende arbeidsmarkt.

Het is voor ons onacceptabel dat er sprake is van een hoge uitval in het voortgezet onderwijs, VMBO en MBO. We moeten kansarme leerlingen perspectief bieden op passend onderwijs.

Om de aansluiting van het VMBO en MBO te verbeteren en als alternatief voor het "nieuwe leren" willen we een pilot waarbij het MKB een sterkere rol krijgt bij de invulling van de vakgerichte onderwijsprogramma 's (meester – gezelschap opleiding).

Naast een betere aansluiting van het onderwijs op het bedrijfsleven, moet ook binnen de keten van de verschillende onderwijsvormen zélf nog meer aandacht komen voor een goede doorstroming (VMBO - MBO - HBO).

HBO/WO

Investeren in kwalitatief goed onderwijs en versterking van de kenniseconomie zijn voor ons ook belangrijke uitgangspunten voor het hoger en wetenschappelijk onderwijs.

De komende jaren willen wij met name inzetten op het onderscheidende vermogen van de Friese opleidingen. Naast de versterking van de mastersopleidingen verbonden aan de huidige Friese HBO-opleidingen, willen wij de opbouw van een internationaal universitair kenniscentrum, een Fryske Universiteit, op het gebied van watertechnologie, landbouw, duurzaamheid, toerisme en meertaligheid actief oppakken. Daarbij hechten wij aan een goede samenwerking tussen de Friese opleidingen en kennisinstellingen zoals de Fryske Akademy, Wetsus, Waddenacademie, Maritiem Instituut, het Cartesiusinstituut en het bedrijfsleven (kennis hot-spots).

Verder willen wij de komende jaren het sponsoren van lectoraten stimuleren. Ook willen we meer aandacht voor een goede aansluiting van het HBO-onderwijs op ondernemerschap in het bedrijfsleven.

Cultuur en Taal

Frysk eigene

Fryslân is een sterk merk, met internationale allure, dat in de verschillende onderdelen van de Friese samenleving naar voren komt. Met nadruk op zelfbewust handelen, vanuit eigen kracht én met de blik op de wereld wordt het beleid de komende jaren neergezet. Naar de verschillende sectoren toe willen we het groeiend zelfbewustzijn stimuleren.

Cultuur

Fryslân is een provincie waar de cultuur een sterk bindend element is. Vanuit de Friese gemeenschap zelf komen goede initiatieven op het gebied van cultuur tot stand, wij willen deze (blijven) ondersteunen.

De amateurkunst, evenementen, koren, korpsen, Friese sporten, enz., zijn sterk ontwikkelde onderdelen in de Friese cultuur die als voorbeeld kunnen dienen voor andere culturele uitingen. Maar ook moet de nodige ruimte worden geboden voor impulsen van buiten Fryslân.

Onze inzet is erop gericht om te investeren in goede basisvoorzieningen, zoals theaters, dorpshuizen, multifunctionele centra en kleine musea, om deze cultuuruitingen mogelijk te maken.

Samen met de gemeenten moeten initiatieven uit de regio worden ondersteund. Particulier initiatief om te investeren in het onderhoud van het "Frysk eigene", zoals de terpen, kerken, karakteristieke boerderijen en authentieke bebouwing van dorpskernen, wordt gestimuleerd. Kwalitatief goede en vernieuwende initiatieven op cultureel gebied waarvoor geen kaders of regelingen bestaan moeten worden gesteund en tot uitvoering worden gebracht.

We zoeken nieuwe verbindingen tussen kunst, cultuur, economie (inclusief recreatie en toerisme) en duurzaamheid.

Mede ter inspiratie voor de basis willen wij top-kunst stimuleren. Maar ook door het laten verzorgen van bijvoorbeeld masterclasses door bekende Friezen en "Friezen-om-utens" kunnen extra impulsen worden gegeven.

In Fryslân kunnen broedplaatsen ontstaan waar ook op internationaal niveau interessante ontmoetingen, werkplaatsen, ateliers en optredens opbloeien.

Taal

Het Fries moet, als tweede rijkstaal, worden opgenomen in de Grondwet.

De provincie heeft een bijzondere verantwoordelijkheid voor de Friese taal. De komende jaren zal de rijkdom van en het respect voor de taal als uitgangspunt dienen. Inwoners van Fryslân moeten (kunnen) ervaren dat de Friese taal een extra dimensie geeft; een groeiend zelfbewustzijn van Friezen versterkt het fundament voor de taal en de cultuur.

Wij zien daarbij een voorbeeldfunctie voor mensen met een publieke functie; laat door het gebruik van de Friese taal zien dat die taal iets is om trots op te zijn!

Ons uitgangspunt is niet het dogmatisch hanteren van één taal, maar op een flexibele en uitnodigende wijze talen naast elkaar kunnen gebruiken.

WURK

Werkgelegenheid

Als één van onze uitgangspunten geldt dat er voor de inwoners van Fryslân perspectief is op passend werk. Nu vertrekken veel hoogopgeleide jongeren uit de provincie bij gebrek aan passende arbeid. Ook is de aansluiting MBO – MKB onvoldoende.

Dat vraagt o.a. om een betere aansluiting van opleiding en bedrijfsleven, zodat een uitwisseling van (hoogwaardige) arbeid kan plaatsvinden en er meer ruimte is voor werkervaringsplaatsen.

We hechten grote waarde aan de deelname van ouderen (50+) aan het arbeidsproces. Initiatieven die deze deelname versterken ondersteunen wij.

Het MKB is de motor van onze economie en daarmee van groot belang voor de werkgelegenheid in de provincie Fryslân. Daarnaast is een aantal sterke sectoren in de provincie gevestigd: toerisme en recreatie, landbouw en de volledige keten (agri-business), maakindustrie, watertechnologie en duurzame energie, zorgeconomie en dienstverlening. De komende jaren willen we investeren in de structuurversterking van deze sectoren, in de kenniseconomie en de regeldruk verminderen.

Concreet denken we daarbij aan het doorinvesteren in de infrastructuur en voorzieningen voor recreatie en toerisme. Voor de versterking van de Fryslân promotie willen wij de provincie een regierol laten vervullen om te komen tot een betere samenhang van de promotie op regionaal en lokaal niveau.

Met betrekking tot de landbouw willen wij meer gaan investeren in de kenniseconomie, daarbij denken wij met name aan de melkveehouderij, paardenhouderij, agri-business en pootaardappelen.

Het kleinbedrijf willen wij de komende jaren beter faciliteren om internationaal een goede positie te kunnen behouden als toeleverancier van de maakindustrie.

De positie die wij op dit moment innemen op het gebied van watertechnologie willen wij met een maximale inzet behouden en uitbouwen.

Verder willen wij inzetten op nieuwe vormen en experimenten op het gebied van de duurzame energie.

Op het gebied van de zorgeconomie willen wij nieuwe woonconcepten. Daarbij zien we zorgtoerisme als een nieuwe kans.

Voor de provinciale overheid zien wij een actieve rol weggelegd als het gaat om het relatiebeheer naar het bestaande bedrijfsleven en dienstverlenende instellingen.

Samen met de Friese gemeenten willen we het acquisitiebeleid versterken, om nieuwe bedrijven naar Fryslân te halen.

Binnen de mogelijkheden van de wet willen wij stimuleren dat bij aanbestedingen een percentage van de in te zetten werknemers gerekruteerd wordt uit de kaartenbak van het CWI, de groep arbeidsgehandicapten en allochtonen.

Bij alle aandacht voor de versterking van de werkgelegenheid hebben wij ook zorg voor een goede balans tussen natuur, milieu, kwaliteit van het landschap en werk.

Wij willen het accent leggen op de verbetering van de kwaliteit van de bestaande bedrijventerreinen boven de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen.

Parkmanagement zien wij als een goed instrument om de inrichting en herstructurering van de bedrijventerreinen op orde te houden.

Daarnaast zal – naar voorbeeld van de structuur van Plattelandsprojecten - meer regie én capaciteit worden ingezet in de huidige kernzones en de convenantsgebieden.

Om gewenste maatschappelijke ontwikkelingen te faciliteren kan de provincie strategische grondaankopen doen.

Economische duurzaamheid

De komende jaren willen wij nieuwe duurzaamheidsinitiatieven (in de vorm van pilots of research) stimuleren door het instellen van een “doe-fonds voor innovatie en duurzame ontwikkeling”. Projecten en initiatieven die (nog) niet in regels zijn te vervatten moeten van dit fonds gebruik kunnen maken.

Initiatieven op het gebied van duurzaam bouwen willen wij stimuleren.

ICT

In Fryslân, en met name in onrendabele gebieden, willen wij de realisatie van informatie- en technologie-infrastructuur de komende jaren optimaal faciliteren ten behoeve van het bedrijfsleven, opleidingen, particulier initiatief, (thuis)zorg en inwoners.

Fryske Fiersichten

Als onderdeel van het werken aan Fryslân zijn in het afgelopen jaar ruim 700 fiersichten in beeld gebracht door de Friese bevolking. Wij willen die initiatieven en projecten (laten) uitvoeren die passen binnen de in dit koersdocument genoemde doelstellingen: Frysk eigen, duurzaam, werkgelegenheidsbevorderend, sociaal en met oog voor de menselijke maat.

Uitvoering van de projecten vindt plaats onder regie van de provincie, via de verschillende beleidsprogramma 's en in goed overleg met de gemeenten.

OMJOUWING

Ecologische duurzaamheid

Wij zijn van mening dat Fryslân in Nederland voorop moet lopen als het gaat om innovatie en duurzame ontwikkeling. Om dat te realiseren willen we een integrale visie op duurzame ontwikkeling. Uitvoering moet plaatsvinden via de verschillende beleidsprogramma 's. Ten behoeve van de terugdringing van de CO2 uitstoot en de daarmee samenhangende klimaatverandering, willen we dat Fryslân minder afhankelijk wordt van fossiele brandstoffen en zich meer gaat oriënteren op decentrale opwekking.

Er liggen voor Fryslân veel kansen op dit terrein als het gaat om het stimuleren van de werkgelegenheid en op het gebied van opleidingen.

Vanuit de voortrekkersrol willen wij deelnemen aan internationale platforms, waarbij ook de relatie naar de ontwikkelingslanden voor ons van belang is.

Met betrekking tot de procedure rond de vergunningverlening voor een afvalverbrandingsoven in Harlingen zijn inmiddels aangescherpte richtlijnen voor het uitvoeren van de MER vastgesteld, die de belangen van mens en milieu als uitgangspunt nemen. Wij zullen tot besluitvorming komen op basis van feiten en argumenten, maar daarnaast zullen wij nadrukkelijk sociale duurzaamheid, voldoende draagvlak in de regio, als criterium meewegen.

Zoutwinning onder het vasteland moet worden stopgezet. Wij zijn van mening dat de producent de waardevermindering van grond en gebouwen op de kortst mogelijke termijn voor haar rekening moet nemen.

Er moet een onderzoek komen naar een alternatief, namelijk het winnen van zout onder de Waddenzee.

Als dat geen soelaas biedt, dan zijn wij voor een totale stop op de zoutwinning, waarbij wij ons realiseren dat dit ook ten koste gaat van werkgelegenheid.

Natuur en water

We willen de externe werking van natuur richting landbouw en recreatie minimaliseren. Tegelijkertijd willen we meer ruimte voor landbouw, natuur en water; zij bepalen mede de kernkwaliteiten van Fryslân en zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Waterbeheer betekent dat water een functie heeft voor landbouw, voor natuur én voor burgers: iedere polder z'n eigen peil mag het uitgangspunt zijn. Waterbeheer gaat over vasthouden, bergen en afvoeren. Plas/dras is mogelijk. Een nieuw waterhuishoudingsplan wordt gemaakt op een vergelijkbare manier als het streekplan. Ook voor de Kaderrichtlijn Water en de aanwijzing van Natura 2000 gebieden geldt: werken van onderop.

We zullen zélf een voorstel maken waar het gaat om de Natte Robuuste Ecologische Verbindingszone toch aan te leggen ook als dat extra (natte)natuurhectares kan betekenen. Als we het niet zelf doen doet het rijk het voor ons en dan op een manier die ons mogelijk niet zint.

Harde randvoorwaarden bij de aanleg van de Natte Robuuste Ecologische Verbindingszone zijn voor ons:

- * EHS-afspraken met gebiedscommissies worden gerespecteerd;
- * vrijwilligheid;
- * werkendeweg, kansen benutten;
- * geen vastgelegd zoekgebied;
- * geen planologische schaduwwerking;

Lokaal en maatwerk is soms mogelijk en gewenst: in een enkel geval landbouwgrond terug naar de natuur en omgekeerd.

Met betrekking tot de uitvoering het natuurbeleid in het algemeen, en bij het tot stand brengen van de EHS in het bijzonder, hebben wij oog voor de positie van de landbouw. Door in te zetten op behoud van voldoende omvang van de sector, willen we het marginaliseren van deze positie voorkomen. Uitgangspunt is dat daling van de grondprijs als gevolg van natuurbeleid aan betrokkenen wordt gecompenseerd.

Voor het veenweidegebied blijft de streekplantekst uitgangspunt. We wachten de uitkomsten van de onderzoeken af. Er is desgewenst ruimte voor initiatieven van onderop. Ook hier geldt dat water zoveel mogelijk de functie voor landbouw en natuur volgt.

Voor het waterbeheer van het Lauwersmeer zijn harde uitgangspunten voor het gebied veiligheid, natuurbeheer, de landbouwfunctie en de spuifunctie. Maar ook (vaar)recreatieve belangen spelen een rol: het Lauwersmeergebied moet een open gebied blijven, de doorgaande verlanding moet worden stopgezet. Wij willen inzetten op de bouw van een gemaal (de derde weg) om genoemde uitgangspunten voor het Lauwersmeergebied en het achterland, naar de toekomst toe veilig te stellen. Het Rijk, het Wetterskip en de Provincie Groningen moeten daaraan meebetalen. Draagvlak in de regio is hier voor ons van belang.

Kwaliteit van de ruimte

Het streekplan 2007 gaat uit van ontwikkelingsgericht werken, bundeling en concentratie, bescherming van de kwaliteit van de ruimte, verhoging van de ruimtelijke kwaliteit, inclusief beleving van landschap, van architectuur, van vormgeving en beeldkwaliteit etc.

Het streekplan wordt krachtig en voortvarend uitgevoerd. Daar hoort voldoende budget bij. Door het nieuwe college wordt daarom een uitvoeringsplan opgesteld waarin het budget dat ter beschikking moet worden gesteld wordt onderbouwd.

Een nieuw accent wordt het verwerken van de krimp van de bevolking (daargelaten dat we zullen proberen met nieuwe woonmogelijkheden de negatieve demografische bevolkingsontwikkeling, conform het streekplan, te doorbreken). We zien die krimp eerder als een kans dan als bedreiging; het versterkt de noodzaak om meer in te zetten op het bestaande, zeker als het gaat om herstructurering van de bestaande woningvoorraad. Revitalisering van de bestaande bedrijventerreinen, boven aanleg van nieuwe, moet meer aandacht krijgen.

In relatie tot duurzaamheid en kwaliteit zullen we de komende periode gericht onderzoek doen naar wat er nog in de 'pijplijn' van bestemmingsplannen zit aan woningbouwprojecten voor nieuwbouw en aan te ontwikkelen bedrijventerreinen. Aan de hand van dat onderzoek zullen we bepalen welke maatregelen genomen moeten worden om goed in te spelen op de toekomst.

Fryslân wil een proeftuin zijn voor ruimtelijke kwaliteit, conform de plannen van het nieuwe kabinet. Deze inzet voor Fryslân wordt ook onze inzet voor Noord-Nederland.

Wonen

Uitgangspunt voor ons beleid op het gebied van wonen is dat inbreiding vóór uitbreiding komt en dat geen enkel dorp op slot wordt gezet. We willen nog meer inzetten op de bouw van betaalbare en energiezuinige woningen, op basis van actuele prognoses, zodat er niet gebouwd wordt voor leegstand. Ook willen wij meer aandacht voor het bouwen van levensloopbestendige woningen.

Naast de al eerder genoemde criteria van duurzaamheid en kwaliteit willen wij de komende jaren meer aandacht geven aan het doelgroep-wonen met als oogmerk tot een gemêleerde bevolkingsopbouw te komen. Daarnaast willen wij meer ruimte voor de Friese architectuur. Samen met het rijk en gemeenten willen wij investeren in een provincie dekkende startersregeling, als één van de instrumenten om de toegang van nieuwkomers op de woningmarkt te verbeteren. Uitgangspunt daarbij is dat gemeenten het loket zijn. Bij het ontwikkelen van een startersregeling zullen ook corporaties worden aangesproken op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Integrale ontwikkelingsvisie Lauwersmeergebied

Er wordt samen met de Provincie Groningen een integrale ontwikkelingsvisie gemaakt voor het Nationaal Park van het Lauwersmeergebied en verblijfsrecreatieve ontwikkelingen (Esonstad, Zoutkamp, Lauwersoog, Lauwershage en verblijfsrecreatie Kollumerland). Uitgangspunt is dat er een goede balans moet zijn tussen natuur, recreatie en toerisme en de landbouw. En ook hier geldt dat draagvlak uiterst belangrijk is.

Integrale ontwikkelingsvisie Harlingen

Wij willen dat er op korte termijn een integrale ontwikkelingsvisie wordt gemaakt voor Harlingen, die zich op bredere werkgelegenheid richt dan uitsluitend havengebonden bedrijvigheid (bijvoorbeeld recreatie en toerisme).

Infrastructuur

De afgelopen jaren is een aantal majeure provinciale wegenprojecten voorbereid en tot uitvoering gekomen. Ons uitgangspunt is dat de bestaande afspraken over het Friese hoofdwegennet worden nagekomen. Het rijk is verantwoordelijk voor een hoogwaardige infrastructuur die Fryslân verbindt met de rest van Nederland.

Bij de aanleg van wegen wordt rekening gehouden met aspecten van vormgeving en met een goede landschappelijke inpassing.

Voor ons staat voorop dat we moeten streven naar goed openbaar vervoer voor iedereen. Uitgangspunt voor het provinciaal openbaar vervoerbeleid blijft de huidige systematiek.

Na een periode van drie jaar willen we deze systematiek evalueren.

De huidige knelpunten zullen worden opgelost in overleg met de gebruikers en de vervoerders. De situatie op het platteland heeft daarbij in het bijzonder de aandacht, evenals kwetsbare groepen. Wij willen, met name voor deze kwetsbare groepen, geheel of gedeeltelijk gratis openbaar vervoer; om de mogelijkheden daartoe te onderzoeken starten wij met een pilot. Daarnaast willen we ruimte voor pilots gericht op innovatieve vormen van openbaar vervoer.

Voor wat betreft de Zuiderzeelijn (ZZL) staan wij op het standpunt dat deze alleen kan worden aangelegd mits landschappelijk goed ingepast. Wij zullen hiervoor geen extra middelen beschikbaar stellen.

Ingeval de ZZL niet doorgaat zijn wij van mening dat de vrijvallende rijksmiddelen kunnen worden ingezet als voor-financiering van rijkswegen, mits deze projecten zijn of worden opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Daarnaast kunnen die middelen ingezet worden voor algemeen structuurversterkende maatregelen.

Indien de ZZL niet doorgaat willen wij het totaal toegezegde bedrag uit het Langman-akkkoord (€ 2,73 miljard) onder de noemer van structuurversterking, zonder verdere voorwaarden, voor het Noorden beschikbaar hebben.

Op basis van een nadere analyse met betrekking tot de invoering van de zgn. kilometerheffing, en het daarmee vervallen van het provinciale belastingdomein, kan het van belang zijn om om strategische redenen de provinciale opcenten verder te verhogen. Voor het financieren van infrastructurele projecten zal een verhoging de komende jaren sowieso onontkoombaar zijn.

Daarmee kunnen tevens middelen vrijgespeeld die voor andersoortige projecten en beleid kunnen worden ingezet.

DE WIZE WĒROP

De weg waarlangs, de wijze waarop

Als we de deelname van mensen aan onze samenleving willen bevorderen, het vertrouwen in elkaar-, het vertrouwen in Fryslân verder willen laten groeien, mei-inoar en foar elkoar, dan moet de manier waarop we onze woorden omzetten in daden ook dat vertrouwen uitspreken en willen we dat niet alleen **voor** de Friese samenleving doen maar juist **met** de Friese samenleving.

Voor ons betekent dat dat we uitgaan van een collegiaal bestuur: samen een integrale verantwoordelijkheid voor het beleid dragen. Van de organisatie vragen wij, ook met het oog op de steeds complexer wordende samenleving, dat de advisering op integrale wijze plaatsvindt. We willen minder nieuwe beleidsplannen en meer nadruk leggen op uitvoering (doen wat werkt).

Dit betekent ook dat ons werk voor de komende jaren in nauwe samenspraak met de betrokkenen ontwikkeld en uitgevoerd moet worden. Met respect voor ieders taak en verantwoordelijkheid. Dit geldt naar de instanties, bedrijven, gemeenten en verenigingen die onze inwoners vertegenwoordigen en belangrijke maatschappelijke taken verrichten voor Fryslân. Maar ook in de rechtstreekse contacten met degenen die zich betrokken voelen bij hun Fryslân. Deze provincie is van haar inwoners, als gekozen volksvertegenwoordigers willen wij dat zowel het bestuur als ook haar medewerkers in hun daden en doen (bestuursstijl) blijk geven tussen de mensen te staan. Om dit resultaat te bereiken moet bij zowel het provinciaal bestuur als bij zijn medewerkers gemeenschapszin en eigenheid in een goede verhouding beschikbaar zijn.

Dit betekent:

A - actief luisteren en onderzoeken wat de zorgen en wensen zijn;

B - actief betrokkenheid organiseren bij de oplossingsmogelijkheden;

C - actief duidelijkheid bieden en keuzes maken die kunnen rekenen op draagvlak.

Deze A,B,C moet uitgangspunt in de bestuursstijl van het nieuwe college van gedeputeerde staten en zijn ambtelijke organisatie zijn.

Provinciale organisatie

Van de organisatie wordt verwacht dat op interactieve wijze mé t de samenleving beleid wordt ontwikkeld. Vanuit de beleidsafdelingen moet rechtstreeks worden gecommuniceerd naar bestuur en samenleving. Dat vraagt van de medewerkers vaardigheden op communicatief gebied. Wij willen investeren in onze medewerkers en inspireren tot meer gevoeligheid voor het politieke en bestuurlijke proces. Medewerkers moeten op een zodanige wijze worden ingezet dat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen en hun talent goed wordt benut.

Externe deskundigheid wordt alleen als het noodzakelijk is ingezet. Wij willen via verantwoordingen zicht hebben (en houden) op de verhouding kosten externen en de totale projectkosten. Door een sterkere sturing van het college moeten de kosten van externen inhuur tot een minimum worden teruggebracht.

Ten behoeve van een goede besluitvorming en met respect voor elkaars verantwoordelijkheden en posities, willen wij contacten tussen de medewerkers en statenleden stimuleren. Ter voorbereiding van de besluitvorming in Provinciale Staten wil het college de statenleden meenemen in zijn denkproces door in de voorstellen meer aandacht te besteden aan het bredere kader, de geschiedenis van een voorstel, de beslispunten en de mogelijke alternatieven.

Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten werken samen met de ambtelijke organisatie aan de toekomst van Fryslân!

Plattelânsprojekten en Friese Merenproject

De structuur van Plattelânsprojekten wordt definitief gemaakt in de provinciale organisatie en gekoppeld aan het programma Landelijk gebied, vanwege de relatie met de uitvoering van het Investeringsbudget voor het Landelijk Gebied (ILG) door Plattelânsprojekten. Het Friese Merenproject wordt op eenzelfde integrale wijze georganiseerd als Plattelânsprojekten.

Fractie-ondersteuning

De komende periode wordt aan de hand van een intern onderzoek door Provinciale Staten, gekeken naar de fractie-ondersteuning. Centraal zal daarin staan de kwaliteit en de omvang van de fractie-ondersteuning. Uitgangspunt is dat de fractie-ondersteuning in voldoende mate de taken van de provinciale volksvertegenwoordigers moet kunnen ondersteunen.

Bestuurlijke organisatie

Samenwerkende gemeenten en maatschappelijke organisaties met initiatieven die bijdragen aan het realiseren van de doelen zoals in dit koersdocument zijn verwoord worden gesteund.

Wetterskip Fryslân

We gaan een heldere taakverdeling en prestatie-afspraken maken met Wetterskip Fryslân. Uitgangspunt daarbij is dat de provinciale overheid verantwoordelijk is voor de hoofdlijnen van beleid en het Wetterskip de uitvoeringstaken op zich neemt. Dubbelingen over en weer in taken worden eruit gehaald.

We verwachten van het Wetterskip dat op een integrale wijze wordt gewerkt.

Het voortbestaan van het Wetterskip zal de komende vier jaar niet ter discussie staan.

Gemeenschappelijke regelingen

SNN

Wij willen dat het Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN) zich richt op de gezamenlijke belangenbehartiging. Met het oog op de teruglopende Europese en Haagse geldstromen willen wij dat de SNN-uitvoeringsorganisatie zich omvormt tot een efficiënt en afgeslankt geheel.

IPO

Het Interprovinciaal Overleg moet zich richten op de belangenbehartiging van de 12 provincies.

Voor de gemeenschappelijke regelingen SNN, IPO en Tresoar is onze inzet om op termijn te stoppen met de vertegenwoordiging van statenleden in de algemene besturen / vergaderingen.

Het dagelijks bestuur heeft als taak doelstellingen te realiseren, controle door Provinciale Staten wordt in de eigen statenvergaderingen uitgeoefend. Uit duaal oogpunt vinden wij het dan niet wenselijk dat hiertoe andere gremia in het leven worden geroepen.

Wadden

Wij willen een éénduidige organisatie van bestuur en beheer voor de Wadden. Ons doel is de bevoegdheden daar neer te leggen waar ze thuis horen, zo dicht mogelijk bij de regio. De uitvoering van het Waddenfonds en Waddenacademie zullen wij met kracht ter hand nemen.

Relatie Europa

Fryslân moet binnen de Europese Unie op zoek gaan naar gelijksoortige regio 's om op het gebied van economische en culturele ontwikkeling van en met elkaar te leren. Met een actieve lobby moet Brussel naar Fryslân worden gehaald (regionale belangenbehartiging, Huis van Europa).

Gemeenten/bestuurskrachtmeting

Als gemeenten niet in staat zijn alle opgedragen taken zelfstandig uit te voeren en/of tekort schieten in hun taken en verantwoordelijkheden kan samenwerking met andere gemeenten behulpzaam zijn. Daarnaast kan samenwerking in algemene zin bijdragen tot een grotere efficiency.

Wij zijn van mening dat een gemeentelijke herindeling alleen aan de orde kan zijn als gemeenten én bevolking dit zelf willen. Als deze situatie zich voordoet, willen wij een faciliterende rol vervullen.

Partnerschap met de gemeenten

Waar sprake is van raakvlakken met gemeentelijke bevoegdheden en gemeentelijk beleid willen wij ons beleid uitvoeren in goed overleg en nauwe samenwerking met de gemeenten, met respect voor de eigen rol, bevoegdheden en afwegingsvrijheid van de gemeenten.

Maatschappelijke organisaties

Voor de uitvoering van het beleid willen wij de komende periode zoeken naar maatschappelijke coalities. Wij hoeven niet alles zelf (opnieuw) te bedenken, maar willen ons laten voeden door maatschappelijke organisaties.

Financiën

In dit koersdocument willen we een aantal financiële uitgangspunten formuleren die richtinggevend moeten zijn voor het financiële beleid van de Provinsje Fryslân. In de jaarlijkse begrotingscyclus (P&C) moeten deze uitgangspunten herkenbaar uitgewerkt worden.

De provincie moet haar beleid vanuit een gezonde financiële basis realiseren. Daartoe moet zowel de jaarlijkse begroting alsmede de meerjarenraming naar in- en uitgaven in evenwicht zijn.

De provincie moet bij het kabinet aandringen op een meer evenredige verdeling van de baten uit het aardgasfonds.

Nuon / Falcon-middelen mogen worden ingezet bij de in dit koersdocument genoemde duurzame (sociale, maatschappelijke en infrastructurele) investeringen.

De provincie moet over een kwalitatief hoogwaardige organisatie beschikken die haar taken efficiënt en effectief uitvoert. Alle gemaakte afspraken met betrekking tot “lytser en tûker” en de daartoe vaststelde taakstelling van € 10 miljoen worden uitgevoerd. De wettelijke taken worden getoetst op de meest doelmatige wijze van uitvoering. Een eventuele plus kan eraf worden gehaald als deze niet de in dit koersdocument aangegeven richting versterkt. Voor de taken die de provincie ten behoeve van de realisering van haar eigen beleid inzet geldt dat deze in relatie tot de in dit koersdocument uitgezette richting nader beschouwd zullen worden. Geen éénmalige kerntaken discussie, maar een permanente koerstaken discussie.

Alle subsidieregelingen binnen de provinciale organisatie worden kritisch getoetst op de nieuwe koers zoals uitgezet in dit document, zonodig wordt een nieuwe subsidiestructuur opgezet.

Op basis van een nadere analyse met betrekking tot de invoering van de zogenaamde kilometerheffing en het daarmee vervallen van het provinciale belastingdomein, kan het van belang zijn om om strategische redenen de provinciale opcenten verder te verhogen. Voor het financieren van infrastructurele projecten zal een verhoging de komende jaren sowieso onontkoombaar zijn.

Daarmee kunnen tevens middelen vrijgespeeld die voor andersoortige projecten en beleid kunnen worden ingezet.

De hoge lasten van investeringen en onderhoud van de wegen / infrastructuur op de exploitatiebegroting wordt kritisch tegen het licht gehouden.

Passend bij een meer sobere bestuursstijl zijn wij van mening dat het nieuwe college moet kiezen voor goedkopere, energiezuinige en kleinere dienstauto 's.

De nieuwe huisvesting van de provinciale organisatie moet plaatsvinden binnen het door Provinciale Staten vastgestelde budget. Mocht dit budget, gezien de recente ontwikkelingen, niet toereikend zijn, dan zijn wij van mening dat een versobering van de huisvestingsplannen moet plaatsvinden.

Tot slot willen we hier opmerken dat in een coalitieakkoord nader moet worden ingegaan op de in de informatieve kaderbrief recent geschetste financiële situatie van de provincie en de daaruit voortvloeiende politieke keuzes, met als vertrekpunt de hiervoor geformuleerde financiële uitgangspunten.

***Bijlage:
Aandachtspunten Sociaal Beleid, behorende bij het koersdocument,
afgesproken tussen CDA, PvdA en ChristenUnie en nader uit te werken in het coalitie-
akkoord***

In de komende periode willen wij vanuit de sleutelwoorden voldoende draagvlak, samenwerking gemeenten en provincie, gebruikers en organisaties, actieve deelname van burgers, vertrouwen in de professionals en met minimale administratieve lasten, de volgende aandachtspunten realiseren:

- een stimuleringsregeling voor de eerste lijn gezondheidszorg, evenals welzijns- en maatschappelijk werk, in dorpen en steden met een verzorgingsgebied van minimaal 2000 inwoners;
- vrijwilligers (en organisaties) worden optimaal gefaciliteerd en indien gewenst professioneel ondersteund;
- preventieve voorlichting t.a.v. voorkomen en bestrijden van verslaving aan alcohol, drugs, gokken en internetgebruik kan rekenen op financiële ondersteuning;
- er moeten opvangvoorzieningen verspreid over de provincie komen voor drugsverslaafden, daklozen en tijdelijke opvang voor jongeren in probleemsituaties;
- gebruiksruidten bevinden zich niet in de buurt van scholen en zijn voor jongeren niet toegankelijk;
- een sluitende samenwerking met gemeenten in de jeugdzorg en onderwijs, waarbij voorzieningen zo dicht mogelijk bij huis gerealiseerd worden en waar voor ouders opvoedingsondersteuning zo laagdrempelig mogelijk te verkrijgen is;
- er wordt een pilot gestart op het gebied van gezinscoaches;
- maatschappelijke organisaties (zoals FSU, Solidair, FCDS, Humanitas, COC) en de steunfuncties (zoals Partoer en Doarpswurk) kunnen een vaste bijdrage krijgen voor de elementaire zaken die nodig zijn om het werk te kunnen doen;
- een passend netwerk van mantelzorgsteunpunten en zorgposten passend binnen de WMO;
- het stimuleren van initiatieven met betrekking tot het totstandkomen van hospices;
- de provincie neemt de regisseursrol op zich door samen met betrokkenen (gebruikers en aanbieders) beter maatwerk te leveren op terreinen als preventie, maatschappelijke participatie, opvang en emancipatie van mensen met maatschappelijke achterstanden;
- dorpshuizen, wijkcentra, ook in stadswijken, en multifunctionele centra moeten bijdragen aan de sociale cohesie en moeten krachtig ondersteund worden, zowel met beleidsinzet, alsook met financiële middelen;
- projecten die erop gericht zijn om jongeren van verschillende culturen met elkaar in contact te brengen worden gesteund;
- het stimuleren en ondersteunen van breedtesport;
- het scouten en ondersteunen van sporttalenten via de sportorganisaties;
- het streven naar een verankering van Friese sporten in sportopleiding en regulier onderwijs;
- overbodige regelingen moeten afgeschaft worden;
- met de steunorganisaties worden resultaatafspraken gemaakt. Zij mogen gedurende de uitvoering daarvan rekenen op het vertrouwen en achteraf verantwoording afleggen. Wij zullen in de komende periode bekijken waar sprake is van overlap tussen de steunfunctieorganisaties onderling en nadere afspraken maken.